

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Suomen Asianajajaliiton asiantuntijalausunto luonnoksesta Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, asunto-osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi

Suomen Asianajajaliitto on saanut eduskunnan lakivaliokunnan 16.4.2020 päivätyn lausuntopyynnön koskien yhteisölainsäädännön väliaikaista muuttamista yhdistysten osalta. Suomen Asianajajaliitto kannattaa ehdotettua väliaikaista lakia ja pitää lain kiireellistä voimaantuloa tärkeänä.

Suomen Asianajajaliitto lausuu asiassa kunnioittaen seuraavaa:

Nykytila

Yhdistyslain mukaan yhdistyksen kokouksen ajankohta määrätään yhdistyksen säännöissä. Tämä sääntömääräys ohjaa yhdistyksen hallitusta siinä, mihin mennessä sen on kutsuttava yhdistyksen kokous koolle.

Koronavirusepidemian ja sen aiheuttamien kokoontumisrajoitusten takia yhdistyksen kokouksen tavanomainen järjestäminen ei välttämättä onnistu säännöissä määrättyä ajankohtana. Jos etäosallistuminen tai asiamiehen käyttäminen eivät ole yhdistyksen sääntöjen perusteella mahdollisia, kokouksen järjestäminen voi käytännössä olla mahdotonta säännöissä määrättyä ajankohtana.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että ehdotettu väliaikainen laki mahdollistaa yhdistysten päätöksenteon vallitsevissa olosuhteissa sääntökirjauksista riippumatta. Lain ja sen perustelujen merkitys on erityisen keskeinen yhdistyksen hallitukselle, joka vastaa yhdistyksen kokouksen koolle kutsumisesta, ja jonka yhdistyslain mukaisesti on huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita.

Määräajan jatkaminen

Yhdistyksen sääntömääräinen kokous on sääntöjen mukaan yleensä pidettävä kevätkaudella. Tämän määräajan jatkaminen lakisääteisesti 30. syyskuuta 2020 saakka antaa yhdistyksille ja niiden hallituksille aikaa pohtia, milloin ja millä tavoin yhdistyksen kokous järjestetään. Vaikka moni yhdistys on jo muutenkin päättänyt siirtämään sääntömääräistä kokoustaan, määräajan jatkaminen poistaa hallitusten jäseniltä epävarmuuden sääntöjen noudattamatta jättämisen seuraamuksista.

Toisaalta lakisääteinen määräaika saattaa asettaa yhdistykset keskenään eriarvoiseen asemaan. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, osa yhdistyksistä on jo lykännyt yleensä kevätkokouksessa päätettävät asiat yhdistyksen vuoden 2020 syyskokoukseen, eikä lain ole tarkoitus koskea näitä yhdistyksiä. Tätä ei ole laissa eikä hallituksen esityksessä perusteltu, mikä voi aiheuttaa kysymyksiä siirtämisen oikeutuksesta. Suomen Asianajajaliitto esittääkin, että lakivaliokunta ottaisi asiaan kantaa. Voisi olla myös perusteltua todeta, että lain tarkoituksena ei ole kaventaa muidenkaan yhdistysten autonomiaa. Siten olisi edelleen mahdollista, että yhdistyksen hallitus asiaa huolellisesti harkittuaan katsoo kevä- ja syyskokouksen asioiden yhdistämisen olevan kyseisessä yhdistyksessä perusteltua.

Toinen yhdistykset keskenään yhdenvertaisempaan asemaan saattava vaihtoehto olisi pidentää määräaika esimerkiksi vuoden 2020 loppuun. Suomen Asianajajaliitto kannattaa useiden muiden tahojen tavoin muutenkin määräajan pidentämistä, jotta kokousten järjestäminen olisi joustavampaa tilanteessa, jossa poikkeusolojen kestosta ei ole varmuutta. Jos tämä ei ole mahdollista, lakivaliokunnan olisi suositeltavaa ottaa kantaa siihen, miksi määräpäivä on juuri 30. syyskuuta 2020.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksellä on vallitsevissa olosuhteissa suuri informaatioarvo yhdistyksille. Hallituksen esityksessä todetaan esimerkiksi, että useat yhdistykset ovat jatkaneet edellisenä vuonna vahvistetun jäsenmaksun perimistä tilanteen kokonaisarviointiin ja poikkeusoloihin perustuvalla hallituksen päätöksellä ilmoituksin, että maksut vahvistetaan myöhemmin yhdistyksen kokouksessa. Tämä taustatieto antaa tukea yhdistysten hallituksille niiden harkitessa yhdistyksen kokouksen järjestämistä vallitsevassa tilanteessa. Jäsenmaksun vahvistaminen saattaa monissa yhdistyksissä olla ainoa syy, minkä takia yhdistyksen kokouksen järjestämisellä on kiire.

Lakivaliokunnan olisi perusteltua täydentää lausunnossaan hallituksen esityksessä lausuttua ja kirjoittaa informaationsyistä auki myös, että mikäli yhdistyksen kokous päädytään siirtämään, kokouksen asiat tulee siirtää kokonaisuudessaan. Näin ollen esimerkiksi hallituksen jäsenten toimikausi jatkuu yhdistyksen kokoukseen asti.

Asiamiehen käyttäminen

Voimassaolevan yhdistyslain mukaan henkilöjäsen voi valtuuttaa yhdistyksen kokoukseen puolestaan asiamiehen vain, mikäli asiasta on määrätty säännöissä. Nyt ehdotetun väliaikaisen lain mukaan hallituksen päätöksellä voidaan sallia, että asiamies voi edustaa yhtä tai useampaa jäsentä yhdistyksen kokouksessa. Myös valtuutettu saa valtuuttaa toisen valtuutetun käyttämään oikeuttaan valtuutettujen kokouksessa.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että mahdollisuus asiamiehen käyttämiseen tarjoaa yhden vaihtoehdon osallistua yhdistyksen kokoukseen vallitsevassa tilanteessa. Vaihtoehto on tarpeellinen etenkin sellaisissa yhdistyksissä, joissa kattavaa etäosallistumista ei syystä tai toisesta voida järjestää. Koska asiamiehiä oltaisiin kuitenkin käyttämässä tilanteessa, jossa kokoontumisrajoitukset ovat voimassa, lainsäätäjän tahtotila jää tämän vaihtoehdon osalta epäselväksi. Lain ja hallituksen esityksen informaatioarvoa lisäisi, jos asiamiehen käyttämismahdollisuutta fyysisissä kokouksissa perusteltaisiin lakivaliokunnan lausunnossa laajemmin ottaen huomioon myös muu lainsäädäntö ja valtioneuvoston linjaukset.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota myös siihen, että yhdistyksen valtuutettujen kokouksessa ei yleensä voi käyttää asiamiestä, koska valtuutetun tehtävä on luonteensa vuoksi henkilökohtainen luottamustehtävä. Tämän muuttamiselle ei ole lähtökohtaisesti perusteita poikkeusoloissakaan. Ratkaisu, jonka mukaan valtuutettu voi valtuuttaa ainoastaan toisen valtuutetun, ei ole sekään optimaalinen ja saattaa aiheuttaa käytännön haasteita. Suomen Asianajajaliitto pitää kuitenkin tärkeänä, että myös valtuutettujen päätöksentekoa helpotetaan vallitsevissa olosuhteissa. Etäosallistumisen sallimisen tulisi olla tässä ensisijainen keino.

Etäosallistumisen salliminen

Hallituksen esityksen mukaan hallitus voi sallia etäosallistumisen yhdistyksen kokoukseen, vaikka tällaista järjestelyä ei ole sallittu säännöissä eikä yhdistys ole hyväksynyt tätä varten laissa tarkoitettua äänestys- ja vaalijärjestystä.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että etäosallistumisen salliminen on tervetullut keino mahdollistaa yhdistysten päätöksenteko vallitsevassa tilanteessa. Etäosallistuminen asettaa kuitenkin erityisiä haasteita yhdistyksen jäsenten yhdenvertaisuuden toteutumiselle. Hallituksen esitys ei ole yksiselitteinen sen osalta, miten etäosallistuminen tulisi suhteuttaa mahdollisuuteen osallistua kokoukseen fyysisesti tai asiamiehen välityksellä.

Etäosallistumisen salliminen väliaikaisen lain nojalla perustuu yhdistyksen hallituksen päätökseen. Hallituksella on vastuu etäosallistumisen käytön kokousmenettelyllisestä valmistelusta. Suomen Asianajajaliitto esittää harkittavaksi, että hallitus voisi tarvittaessa vahvistaa myös väliaikaisen äänestys- ja vaalijärjestyksen kutsuessaan yhdistyksen kokouksen koolle ja salliessaan etäosallistumisen. Moni yhdistys järjestää etäkokouksen nyt ensimmäistä kertaa. Kokouksen järjestäminen edellyttää siten erityistä huolellisuutta ja suunnittelua, mikä puoltaa myös väliaikaisen äänestys- ja vaalijärjestyksen hyväksymistä.

Etäosallistumiseen liittyy paljon käytännön kysymyksiä, joita hallituksen esityksessä ei käsitellä. Suomen Asianajajaliitto esittää harkittavaksi, että lakivaliokunta ottaisi kantaa ainakin keskeisiin tapoihin järjestää etäosallistuminen mukaan lukien kaikkien jäsenten ajantasainen etäosallistuminen ja ennen kokousta tapahtuva etäosallistuminen. Lisäksi olisi kannatettavaa kiinnittää huomiota kysymyksiin, jotka saattavat vaatia erityisiä teknisiä ratkaisuja, kuten vaalien toimittaminen suljetulla lippuäänestyksellä.

Muut huomiot

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että väliaikainen laki tulisi saada pikaisesti voimaan. Koska kysymys sääntömääräisen kokouksen järjestämisestä on monelle yhdistykselle akuutti, tavoitteeksi tulisi ottaa, että lakia sovelletaan jo sellaiseen kokoukseen, johon kutsu on toimitettu 24. huhtikuuta 2020.

Tällä hetkellä hallituksen esityksen perustelujen kohta 9 (Voimaantulo) ja väliaikaisen lain 8 §:n teksti ja 8 §:n perustelut ovat osin ristiriidassa, koska lain voimaantulon osalta esitetään ajankohdaksi 30. huhtikuuta 2020, mutta 8 §:n perusteluissa todetaan, että "Tämän lain mukaisen kutsun tässä laissa tarkoitettuun kokoukseen voi toimittaa, kun eduskunta on hyväksynyt lain."

Jotkut yhdistykset saattavat joutua tekemään merkittäviä päätöksiä jo ennen väliaikaisen lain voimaantuloa, vaikka yhdistyksen kokousta ei olla voitu järjestää. Koska yhdistyksen hallitus saattaa tällaisessa tilanteessa ryhtyä välttämättömiin toimiin yhdistyksen toiminnan turvaamiseksi, kannattaisi myös hallituksen mahdollista toimivallan ylittävää päätöksentekoa arvioida valiokunnan lausunnossa lyhyesti.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että monet väliaikaisen lain valmistelussa esille nousseet kysymykset ovat ajankohtaisia myös poikkeustilan jälkeen. Etenkin etäosallistuminen yhdistyksen kokoukseen tulisi ottaa tarkasteluun laajemmin.

Helsingissä 16. huhtikuuta 2020

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna-Mari Manninen
Asianajaja, Helsinki
Dittmar & Indrenius Asianajotoimisto Oy